

Pallos Judit:

A KÍNA–TAJVAN KAPCSOLAT HATÁSA A KOREAI EGYESÜLÉSI DILEMMÁRA

ÖSSZEFOGLALÓ: A két koreai állam újraegyesülésének lehetősége már azok kettészakadása óta folyamatosan a vezetők elsődleges céljai között szerepel. Számos forgatókönyv is született arról, hogyan lehetne ezt a közeli vagy a távolabbi jövőben megvalósítani. Jelen tanulmány különlegességét az adja, hogy eddig nem ismertetett forgatókönyvet vázol fel a Kína és Tajvan közötti speciális „kapcsolatnak” a koreai helyzet lehetséges megoldásai közé történő beemelésével. Elemzésében a szerző arra mutat rá, hogy – a meglévő különbségek mellett – mennyire hasonló a két koreai állam közötti viszony a Kína–Tajvan kapcsolattal összehasonlítva. A szerző írásában tényekkel támasztja alá, hogy a két koreai állam remélt újraegyesülése esetleg Kína és Tajvan útját követheti.

KULCSSZAVAK: Észak-Korea, Dél-Korea, egyesülési forgatókönyvek, Tajvan, Kína

BEVEZETÉS

A Koreai Köztársaság mindenkori kormánya már az 1960-as évektől kezdődően ugyanazt a nézetet támogatta a két részre szakított Koreai-félsziget sorsával kapcsolatban: a koreai nemzetnek, amikor az idő erre megérett, ismét egy államban kell élnie, méghozzá liberális demokrácia és piacgazdaság keretei között, ahol a nép választja meg vezetőit. Szöul generációk óta rendíthetetlenül és eltökélten hiszi, hogy amíg a két koreai állam hadiállapotban áll egymással, nem valósítható meg a hön áhított újraegyesülés. A békehez vezető út kérdésében azonban már volt némi eltérés az egyes dél-koreai elnökök politikájában, a közös nevező viszont kitartóan a párbeszéd és a kapcsolatok fenntartása volt. A Koreai-félsziget déli területein élők immár fél évszázada azt hangoztatják, hogy az újraegyesülés csak és kizárólag fokozatosan, lépésről lépésre valósítható meg. Erre volt egy megoldási javaslat Kim Dedzsung volt államfő „napfénypolitikája”, jelenleg pedig Pak Kunhje „bizalmpolitikája”.

A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság ezzel szemben nagyon agresszív módon viszonyul az újraegyesülés kérdéséhez. Sőt, az északi fél háborús retorikája folyamatosan keményedik, hiszen az utóbbi időben nukleáris fegyvereket is kifejlesztett, és néhány kísérleti robbantással is demonstrálta hadseregének pusztító erejét. A phenjani rezsim teljes mértékben meg van győződve arról, hogy mivel a koreai nemzetet külső tényezők, az imperialista hatalmak szakították ketté, ők a hibásak a jelenlegi állapotokért, hiszen a koreai háború miattuk ért véget csupán fegyverszünettel, békekötés nélkül.¹ Ebből következően addig nem valósulhat meg az újraegyesülés, amíg az Egyesült Államok haderőt állomásoztat a Koreai-félszigeten. A koreai nemzetnek önerejéből, mindenféle külső tényezőket kiiktatva kell

¹ Lásd Csoma Mózes: Korea. Egy nemzet, két ország. A közös gyökerektől. Napvilág Kiadó, 2013, 242.

elérnie az egységes koreai állam kikiáltását. Itt az önerőn a *dzsucse ideológiában* kifejtett téziseket kell érteni.²

Az újraegyesülés azonban realisabb célkitűzéssé válhat, ha más államok példáját is figyelemmel kísérik. Ha közelebről megvizsgáljuk Kína és Tajvan „kapcsolatát”, ráébredhetünk, hogy az jelenleg sok hasonlóságot mutat a koreai helyzettel. Elég csupán azt észrevenni, hogy Tajvan és Kína is egyedül magát tartja az igazi és egyetlen Kína megtestesítőjének.

EGYESÜLÉS A KOREAI KÖZTÁRSASÁG ÁLTAL PREFERÁLT MÓDON

Pak Kunhje dél-koreai elnök asszony a 2015-ös esztendő közzöntő beszédében hangsúlyozta, hogy a koreai nép kerek évfordulót ünnepel, hiszen 70 éve történt a koreaiak Japán gyarmati uralma alóli felszabadulása. Habár hivatalosan a két különálló koreai állam csak 1948-ban jött létre, a második világháború végén a győztes szovjet és amerikai csapatok már megszállták a Koreai-félszigetet. Szöul első számú vezetője hangot adott abbéli véleményének is, hogy mennyire jelentős változáson ment keresztül azóta az ország, amely immár liberális demokrácia, nyitott piacgazdaság. A jelenlegi vezetés azon fáradozik, hogy a Koreai Köztársaság a közeljövőben a kreativitás, az innováció és a megújuló energiák egyik központja lehessen a nemzetközi porondon. További célkitűzés, hogy az állam polgárai végre egy integrált, biztonságos és bizalmon alapuló társadalomban élhessenek együtt. A kettészakított koreai nép egy államban történő egyesítésének vágyát nem szabad feladni, ezt a célt az északi „rokonok” felé történő nyitással, fokozatossággal, bizalomépítéssel és türelemmel lehet elérni. Az elnök asszony beszéde végén felhívta a figyelmet arra, hogy a koreaiak lélekben mindig össze fognak tartozni, az összetartozás tudatának pedig mindenek felett kell állnia.³

A Koreai Köztársaság kikiáltása óta a kormányok a mai napig folyamatosan napirenden tartották, tartják az újraegyesülés ambiciózus célkitűzését. Abban az összes eddigi vezető egyetértett, hogy az egyesült Korea államnak általános választások, az állampolgárok szabad akaratának útján, mindenekelőtt békés eszközökkel kell megszületnie, politikai berendezkedését tekintve pedig a liberális demokrácia elvei szerint kell létrehozni azt. (Habár a köztársaság első elnöke, Li Szin Man nem tartotta kizártnak végső esetben a fegyveres erőkkal történő újraegyesítést sem. Ő volt azonban az egyetlen kivétel, aki ezt a lehetőséget fontolgatta, menségére legyen mondva, hogy hivatali ideje alatt zajlott a koreai háború.) A ma még két nemzet közötti béke megteremtése a prioritás, az egyesülés folyamatát ez után lehet beindítani. A már egységes Koreának pedig nyitott piacgazdaságnak kell lennie, ahol a vezetők általános és titkos választások útján szerzik meg a kinevezéseiket.

A hivatalos dél-koreai újraegyesülési formula évtizedek óta változatlan, és három szakaszból áll. Az első lépésben a két koreai állam kibékítését hajtják végre a dialógus és a széles körű együttműködés módszerével. Ezen az értendő, hogy mindkét fél kölcsönösen elismeri a másik jogát a létezésre, valamint a békés egymás mellett élés jegyében gazdasági,

² A *dzsucse Észak-Korea* politikai és vallási eszméje, valamint hivatalos ideológiája, amelyet az államalapító Kim Ir Szen vezetett be. A vezér szerint a *dzsucse* a másoktól való függés megtagadása (azaz az önerőre támaszkodás), az önállóság forradalmi szellemének kimutatása. A gyakorlatban ez független külpolitikát, a gazdaságban az önállóságot, a hadseregben pedig az önerőre támaszkodást jelenti. <http://countrystudies.us/north-korea/60.htm>; http://www1.korea.np.co.jp/pk/062nd_issue/98092410.htm#4.%20THE%20GUIDING%20PRINCIPLES%20OF%20THE%20JUCHE%20IDEA (Letöltés időpontja: 2015. 06. 20.)

³ President Park Geun-hye's New Years Message to the Nation. http://english1.president.go.kr/activity/speeches.php?srh%5Bboard_no%5D=24&srh%5Bview_mode%5D=detail&srh%5Bseq%5D=9041&srh%5Bdetail_no%5D=37 (Letöltés időpontja: 2015. 06. 22.)

kereskedelmi, társadalmi és kulturális kapcsolatokat létesítenek egymással. A Korea-közi csúcstalálkozók eredményeképpen a kereskedelem és a gazdaság terén már megindult a közös tevékenység, amit a keszongi különleges gazdasági övezetben található ipari park sikere is tökéletesen illusztrál. Itt, a két állam határán – de Észak-Korea területén – dél-koreai cégek észak-koreai munkaerőt foglalkoztatnak, ezért ez a komplexum az együttműködés szimbólumává vált az évek során. Ha az első lépésben felvázoltak megvalósultak, kezdetét veheti a második szakasz, azaz az ún. Koreai Nemzetközösség létrehozása, ami lényegében egy gazdasági, társadalmi és kulturális közösség lenne, miközben a de facto két különálló államnak megmaradnának az önálló diplomáciai, gazdasági és biztonsági jogkörei. Ha már ezek a célkitűzések is megvalósultak, a végső szakaszban a Korea-közi tanács megfogalmazza az egységes koreai állam alkotmányát, általános választás keretében az állampolgárok megválasztják a vezető állami tisztviselőket a törvényhozás intézményeibe.⁴

A „napfénypolitika”

A Kim Dedzsung dél-koreai elnök által röviddel a hivatalba lépése után, 1998-ban bevezetett „napfénypolitika” Szöul újfajta megközelítését jelentette Észak-Korea irányába. A korabeli kormányzati megfogalmazás szerint ez egy Phenjan felé irányuló proaktív irányelv, amelynek célja a Kim-dinasztia által irányított remeteállam megbékítése és a szomszédos országokkal történő együttműködésre való sarkallása folyamatos párbeszéd és Korea-közi együttműködés útján. Ezzel pedig fokozatosan lehetővé válna a vágyott békés koreai újraegyesítés. A Kim Dedzsung beiktatási beszédében elhangzottak alapján a „napfénypolitika” három alapelven nyugszik: az észak-koreai katonai fenyegetés és provokáció el nem tűrése, az észak-koreai állam megsemmisítése és elnyelése általi egyesülési forgatókönyv hivatalos kizárása, valamint a lehető legtöbb területre kiterjedő tapasztalatcsere és együttműködés hirdetése a két ország között.⁵

A „napfénypolitika” egy időre közel hozta egymáshoz Észak- és Dél-Koreát, aminek eredményeképpen két Korea-közi csúcstalálkozóra is sor került (2000 júniusában Kim De Dzsung és Kim Dzsongil között, majd 2007 októberében No Muhjon és Kim Dzsongil között), továbbá számos alkalommal megrendezték a koreai háború miatt szétszakított családok csoportjainak találkozóját. 2004 decemberében pedig a Hyundai óriásvállalat a demilitarizált övezet közelében található Keszong városában felépítette a ma már a Korea-közi együttműködés szimbólumává vált ipari parkot. Ugyanehhez az időszakhoz köthető az Észak-Koreában található Gyémánt-hegység turistaútvonalának megnyitása a dél-koreai érdeklődők előtt, ami milliőkat vonzott a térségbe. A „napfénypolitika” tette lehetővé azt is, hogy Phenjan élelmiszer- és egyéb humanitárius segítséget kaphatott Dél-Koreától és számos nemzetközi szervezettől, így például az ENSZ-től és a Vöröskeresztől. Ezek a támogatások kulcsfontosságúak Észak-Korea túlélése érdekében.

⁴ Park Young-ho: South and North Korea's Views on the Unification of the Korean Peninsula and Inter-Korean Relations. <http://www.brookings.edu/~media/events/2014/1/21-korean-peninsula-unification/park-young-ho-paper.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 06. 24.)

⁵ Kwon, Pearl Jinju: The re-evaluation of the Sunshine Policy: Failure or Success? <http://www.lse.ac.uk/IPA/images/Documents/PublicSphere/2014/7-Kwon-Sunshine.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 06. 24.)

Kim Dedzsung a „napfénypolitika” keretében elért eredményeinek köszönhetően 2000-ben megkapta a Nobel-békedíjat.⁶ Az államfő a díjátadón köszönőbeszédében egyebek mellett a következőket mondta: „Észak-Korea kezdetben ellenállt, a kinyújtott kéz politikája mögött sötét összeesküvést gyanított. De eltökéltségünk és állhatatosságunk, valamint politikánk világméretű támogatása meggyőzte Észak-Koreát, hogy válaszolnia kell. Éppen ezért a díj az egész koreai népet illeti...”⁷

A „bizalompolitika”

A Korea-közi kapcsolatokban újabb fordulópont Pak Kunhje elnök asszony nevéhez fűződik, aki 2013-as hivatalba lépése után rövidesen állami politikává tette az ő nevéhez kötődő „bizalompolitikát”. Az irányelvvel kapcsolatos elképzeléseit már két évvel korábban a Foreign Affairs hasábjain egy hosszabb elemzésben kifejtette.⁸ A bizalom maga olyan nélkülözhetetlen „mankó”, amelyre szükség van az országok és népek közötti együttműködés előmozdítása érdekében, ugyanakkor elengedhetetlen a társadalom tagjai közötti szolidaritás megerősödéséhez is. Nem utolsósorban tartós és valódi béke elképzelhetetlen a bizalom megléte nélkül.

A hivatalos érvelés szerint a „bizalompolitika” egy reális program, amelynek középpontjában a Phenjannal szembeni kiegyensúlyozott szöuli magatartás áll. (Az irányelvet Pan Gimun ENSZ-főtitkár, Barack Obama amerikai elnök és Hszi Csin-ping kínai elnök is helyeselte.) Ennek értelmében jelentősen módosult Dél-Korea viszonyulása északi szomszédja irányába. Röviden ezt az igazodás szóval lehetne a legjobban körülírni, amely nem kényszerítés, de nem is békítés, hanem a kettő közötti, egymással versengő politikák, viselkedés, alkalmazkodás összetett vegyülete. Nyomásgyakorlás vagy párbeszéd, éppen amelyekkel jobb eredményt lehet elérni, amelyekre nagyobb szükség van. Ennek a politikának eddigi rövid élete során számos hatása volt, lásd az UNICEF-segélyek sikeres célba jutását Észak-Koreában, vagy a keszongi ipari park ismételt megnyitását, másrészt viszont Észak-Korea továbbra is folyamatosan sakkban tartja déli szomszédját a nukleáris próbarobbantásaival, háborús fenyegetőzéseivel és a dél-koreai békítő szándékok rendszeres elítélésével.⁹

EGYESÜLÉS A KOREAI NÉPI DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG ÁLTAL PREFERÁLT MÓDON

Kim Dzsongun az állami televízió kamerája előtt a 2015-ös esztendő köszöntő újévi beszédében érdekes, de tőle azért mégsem szokatlan kijelentést tett. Elmondta ugyanis, hogy ebben az évben ismét készen áll egy csúcstalálkozóra déli szomszédjával. Ennek megvalósulását azonban számos előfeltétel teljesüléséhez kötötte, és leszögezte, hogy az aktuális feszültségekkel és kölcsönös bizalmatlansággal teli légkörben országa tovább folytatja eddigi politikáját, azaz katonai erejének fokozása és nukleáris fejlesztéseinek fenntartása mellett gazdaságát is diverzifikálni fogja. A rezsim első számú vezetője egyúttal ismét megragadta

⁶ Yang Sung Chul: South Korea's Sunshine Policy: Progress and Predicaments. <http://dl.tufts.edu/catalog/tufts:UP149.001.00049.00006> (Letöltés időpontja: 2015. 06. 30.)

⁷ <http://www.origo.hu/nagyvilag/20001210kim.html> (Letöltés időpontja: 2015. 06. 30.)

⁸ <http://www.foreignaffairs.com/articles/68136/park-geun-hye/a-new-kind-of-korea> (Letöltés időpontja: 2015. 06. 30.)

⁹ Yun Byung-se: Park Geun-hye's Trustpolitik: A new Framework for South Korea's Foreign Policy. <http://www.globalasia.org/issue/the-politics-of-trust/> (Letöltés időpontja: 2015. 06. 30.)

az alkalmat, hogy felszólítsa az Egyesült Államokat és Dél-Koreát: végleg hagyjanak fel a Koreai-félszigeten évente többször is megrendezésre kerülő közös hadgyakorlattal, amelyet Phenjan országa ellen irányuló inváziós előkészületnek tart.¹⁰ (Kim Dzsongun az 1976 óta a Korea-közi határ közelében rendszeresen megtartott „Team Spirit” hadgyakorlatra céloz.) Észak-Korea fővárosában a hadgyakorlat ideje alatt (amely minden évben kora tavasszal zajlik) „háború előtti állapotba” helyezik a fegyveres erőket, riadóztatják a milliós lélekszámú tartalékosokat, légvédelmi riadót tartanak fenn az egész országban és rendszerint atomfegyverek bevetésével fenyegetőznek.¹¹

Az észak-koreai rezsim vezetőinek megfogalmazása szerint a Koreai-félsziget megsztottsága külső, imperialista erőknek köszönhető, közülük kiemelik az Egyesült Államok aktív szerepvállalását. Éppen ezért a koreai nép egy államba történő integrálódása addig nem valósulhat meg, amíg amerikai haderő a térségben tartózkodik.

Az észak-koreai felfogás értelmében a függetlenség nem egyenlő azzal a koncepcióval, amelyben az egyént megilleti az emberi méltóság. A fogalmon Phenjanban inkább azt értik, amikor egy adott csoport elismerésben részesül a dzsucse eszmerendszer és ideológia által elvárt és követendő viselkedésért. A dzsucse kimondja, hogy a politikában a függetlenségre, a gazdaságban az önellátásra, a honvédelemben pedig az önvédelemre kell törekedni. A legfőbb nemzeti érdek tehát az önállóság és a külfölddel szembeni távolságtartás.¹²

Az észak-koreai politikai vezetés végcélja a teljes Koreai-félsziget kommunista állammá alakítása, amelynek első lépése az lehet, ha Dél-Koreában egy forradalmi demokratikus bázis jön létre. Végső soron az izolacionista politikát folytató ország az újraegyesítést kétféleképpen tartja elképzelhetőnek: háború útján, a déli területek elfoglalásával, vagy a Dél-Koreában tevékenykedő kormányellenes aktivisták támogatásának segítségével, Szöul forradalmasításával. Észak-Korea már bele is kezdett egy kétélű egyesítési taktika megvalósításába, melynek lényege: időszakos katonai retorika és provokáció, valamint az egyesülés irányába haladó „egyeséges front” stratégiájának folytatása. Forradalmi megoldáson értendő a Dél-Korea-ellenes propaganda és a szomszédos országban tevékenykedő észak-koreai szimpatizánsok időről időre felbukkanó akciói.¹³

1980. október 10-én a phenjani rezsim bemutatta a Korjói Demokratikus Szövetségi Köztársaság koncepcióját. Ez alapján az újraegyesítés „egy ország – két rendszer” konstrukcióban valósulna meg a középkori Korjói Királyság mintájára.¹⁴ A királyság neve az arab kereskedőknek köszönhetően Kelet-Ázsián kívül is ismertté vált, a Korjói szóból ered egyébként Korea elnevezése az európai nyelvekben.

Az egyesülési forгатatókönyv értelmében először a különböző hatóságok képviselői, a politikai pártok tagjai és a társadalmi egyesületek tárgyalássorozatot folytatnak le egymással a nemzeti egyesülésről, majd döntésre jutnak az egyesülés megvalósulási szabályairól, végül pedig közösen kikiáltják a köztársaságot.

¹⁰ <http://www.npr.org/2015/01/01/374310906/kim-jong-un-welcomes-talks-with-south-korea-in-new-years-day-speech> (Letöltés időpontja: 2015. 06. 28.)

¹¹ Dr. Torzsa István: Az észak-koreai nukleáris program és annak hatása Északkelet-Ázsia biztonságára. Doktori disszertáció. ELTE BTK, Budapest, 2006. <http://doktori.btk.elte.hu/hist/torzsa/disszert.pdf> ((Letöltés időpontja: 2015. 06. 28.)

¹² Csoma Mózes: i. m.

¹³ South Korea US envoy Lipper well after knife attack. <http://www.bbc.com/news/world-asia-31743055> (Letöltés időpontja: 2015. 06. 28.)

¹⁴ Park Young-ho: i. m.

1991. január elseji újrászólásában Kim Ir Szen kizárta annak lehetőségét, hogy az egyesülés a „győzelem vagy halál” koncepciója alapján valósuljon meg. Kijelentette, hogy az egyesült Korea csak a szövetség laza formájában valósulhat meg, ahol egy államon belül két rendszer és két kormány él békésen egymás mellett.¹⁵

A VIZIONÁLT EGYESÜLT KOREA ÁLLAM JELLEMZÉSE

Jelen elemzés előfeltétele, hogy az új koreai állam – függetlenül attól, hogy melyik fél kezdeményezésére – mindenképpen békés úton jön létre. Szakértők szerint ugyanis az is elképzelhető, hogy belföldi, korlátozott erejű és rövid ideig tartó erőszakos cselekmények után Észak-Koreában is beköszönhet a békés időszak. A phenjani eseményeket nyomon követők szerint nem kizárható annak bekövetkezése, hogy a totális diktatúra, a drasztikus gazdasági és pénzügyi problémák, az információáramlás teljes blokkolása, a szólásszabadság és véleménynyilvánítás teljes megtagadása miatt, továbbá a főként a kínai határról becsempészett külföldi híreknek köszönhetően tömeges felkelésekre kerülhet sor. Az észak-koreai elit ennek bekövetkezésekor nagyobb hangsúlyt fordítana saját túlélésére és menekülésére, mint a diktatúra fenntartására. A tömegek közös akcióját látva Szöul és Peking együttműködésével kontrollálni lehetne a kialakulóban lévő káoszt, és az országot lassan a nyugalom és a béke felé lehetne terelni.

Az egyesült Korea komoly konkurenciát jelenthet majd a szomszédos államok számára, hiszen rögtön erős középhatalommá válna, további gazdasági növekedési potenciállal. Lakosságának számát 70–80 millió közöttire becsülik, ami szintén hozzájárul ahhoz, hogy komolyan vegyék a nemzetközi porondon.¹⁶ Amennyiben az új Korea az általa birtokolt nukleáris fegyvereket és ballisztikus rakétákat a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség ellenőrzése alá helyezi, bebizonyíthatja, hogy békés egymás mellett élésre törekszik a régióbeli és távolabbi országokkal egyaránt. A gazdaság terén az egyesülés erős szinergikus hatást generálna a dél-koreai tőke és technológia, valamint az észak-koreai ásványi anyagok és olcsó munkaerő kombinálása által. További gazdasági hasznot jelenthet a védelmi kiadások csökkentése, szorosabb kereskedelmi együttműködés a szomszédokkal, elsősorban Kínával és a földgázzal bőven rendelkező orosz Távol-Kelettel.¹⁷

A NÉLKÜLÖZHETETLEN „ROSSZ” – KÍNA

Északkelet-Ázsia térsége, amely olyan országokat foglal magában, mint Kína, Japán, a két Korea, Mongólia és az orosz Távol-Kelet, már a XIX. század vége óta a kínai külpolitika stratégiai fontosságú területe volt. Napjainkban a Földnek ez a szeglete tekinthető az egyik legsűrűbben lakott, legdinamikusabban fejlődő és leggyorsabban gyarapodó területnek. A Kína, Dél-Korea és Japán között megvalósult kitűnő termelési láncnak és hatékony munkamegosztásnak köszönhetően a régió gyártási és gazdasági központtá avanszált. A világ öt legnagyobb gazdaságából három itt található, a régió súlya a világ gazdaságban és

¹⁵ Park Young-ho: i. m.

¹⁶ A lakosság jelenlegi lélekszáma a KNDK-ban 25, a Koreai Köztársaságban 49 millió (CIA World Factbook, 2014-es adatok).

¹⁷ Jinwook, Choi: Building a Unified Korea – Visions, Scenarios and Challenges. Korea Institute for National Unification, 2011. <https://www.kinu.or.kr/upload/neoboard/DATA05/US-China%20Relations%20and%20Korean%20Unification.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 06. 30.)

a világpolitikában folyamatosan növekszik. A térség ma már a kutatás-fejlesztés (K+F) és a csúcstechnológia egyik központja.¹⁸ Mindezeket az összefüggéseket ismerve, egyáltalán nem ördögtől való elképzelés a régió országait egy kelet-ázsiai közösségben összefogni, amely intézményesített multilaterális gazdasági együttműködés lehetne.

A kelet-ázsiai térségben Kína – immár legalább két évtizede – a status quo fenntartását részesíti előnyben, különösen ami a Koreai-félsziget megosztottságát illeti. A béke és a kínai vezető szerep a régióban sokkal fontosabb a pekingi döntéshozók számára, mint egy többesélyes koreai egyesítési manőver beindítása. Éppen e logika mentén Kína mindent megtesz azért, hogy a két Koreát egyaránt minél nagyobb függőségbe sodorja, a kölcsönösen előnyös gazdasági kapcsolatokra hivatkozva. Természetesen ez a megközelítés azt is jelenti, hogy csökkenteni szeretné az Egyesült Államok szerepét a térségben. Ez a politika eddig egész jól bevált, hiszen Észak-Korea agresszív magatartása miatt egyre inkább ellöki magától a neki segíteni szándékozó országokat, így egyetlen kvázi szövetségese Kína marad, Dél-Korea vonatkozásában pedig az ország exportjának 2/3-át Kína fogadja, az Egyesült Államok csak utána következik a sorban.¹⁹

Kína már a Koreai-félsziget kettéosztásától kezdve fontosnak tartotta, hogy mindkét koreai állammal jó viszonyt ápoljon. Kitűnően illusztrálja ezt már a koreai háború is, nevezetesen a kínai „népi önkéntesek” küldése a háborúba Észak-Korea megsegítésére. A tűzszüneti megállapodás megkötése után Észak-Korea a legnagyobb támogatást Kínától kapta térítés nélküli segély és élelmiszer formájában, valamint kínai munkások az újjáépítésben is nagy segítséget jelentettek. Kína segítsége nem volt önzetlen, számára létfontosságú, hogy Észak-Korea ne omoljon össze, innen szerzi be ugyanis a számára szükséges szén és vasérc többségét.²⁰ Habár az is tény, hogy Phenjannak sokkal nagyobb szüksége van Pekingre, mint fordítva, hiszen Kínából szerzi be energiaszükségletének 90%-át, fogyasztási cikkeinek 80%-át, valamint élelmiszer-szükségleteinek 45%-át is.

Az 1960-as években azonban a két addigi nagy szövetséges – Kína és Észak-Korea – kapcsolatában jelentős mértékű elhidegülés volt megfigyelhető a nemzetközi színpad átalakulásának következtében. Peking és Phenjan között ugyanis szembetűnő nézeteltérés alakult ki a Hruscsov utáni Szovjetunió megítélésének vonatkozásában. Amíg a Brezsnjev-doktrína²¹ politikája és az Ázsiában is terjeszkedő Szovjetunió miatt a pekingi vezetés amerikai kapcsolatainak javítása mellett döntött, Észak-Korea továbbra is az Egyesült Államokat tekintette legfőbb ellenségének.

1992-ben Peking újabb lépéssel távolodott Phenjantól, amikor diplomáciai kapcsolatra lépett annak második számú ellenségével, Dél-Koreával. Tettéknek háttérben kőkemény gazdasági megfontolások álltak: a Koreai-félsziget déli országa ekkoriban már jelentős tényezővé

¹⁸ Wang, Fei-Ling: Status Quo reassessed – China’s shifting views on Korean Unification. <https://www.kinu.or.kr/upload/neoboard/DATA05/US-China%20Relations%20and%20Korean%20Unification.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 06. 30.)

¹⁹ <http://www.tradingeconomics.com/south-korea/balance-of-trade>, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ks.html> (Letöltés időpontja: 2015. 06. 30.)

²⁰ <http://atlas.media.mit.edu/profile/country/prk/>, <http://atlas.media.mit.edu/profile/country/chn/> (Letöltés időpontja: 2015. 06. 30.)

²¹ Az 1968-as csehszlovákiai invázió kapcsán megfogalmazott doktrína a Szovjetunió és a befolyása alatt álló kelet-európai országok kapcsolataira vonatkozik. Ez ma a korlátozott szuverenitás elveként ismert. Brezsnjev szerint az imperialista erők a szocializmus leggyengébb láncszeménél fogják megkísérelni áttörni a világszocializmus frontját, éppen ezért az egyes szocialista országok elleni belső/külső támadások az egész szocialista közösséget veszélyeztetik. <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=NXVLHT> (Letöltés időpontja: 2015. 06. 30.)

kezdett válni a régióban, a két ország kereskedelmi kapcsolata pedig többszörösét jelentette annak, ami Peking és Phenjan között megvalósult. Szoul és Peking együttműködése nem koncentrálódik csupán a gazdasági tényezőre, hiszen az utóbbi időben ezt más területekre is kiterjesztették, például a katonai szférára. 1999 óta a két ország védelmi miniszterei között rendszeresek a találkozók, megbeszélések, továbbá a két ország katonai akadémiája is fogad vendéghallgatókat egymás között. A két fél továbbá a rendszeres kétoldalú biztonsági tárgyalások megrendezésében és a katonai kereskedelem mértékének növelésében is megállapodott.²²

Kínának jelentős szerepe volt a holtpontra jutott hatoldalú tárgyalások újraindításában, ahol Kína, az Egyesült Államok, Dél-Korea, Észak-Korea, Japán és Oroszország képviselői próbáltak megoldást találni Phenjan túlzott fegyverkezésére, főleg annak nukleáris vonzatára fókuszálva.²³ Érdemes hangsúlyozni azt is, hogy Kína több alkalommal az ENSZ BT keretein belül is nemtetszését fejezte ki Észak-Korea nukleáris és rakétakísérletei miatt, sőt maga is aláírta az ország ellen foganatosított nemzetközi szankciókat.

A SZIGETRE SZÁMÚZÓTT KÍNA

A „szigetre számúzott Kína” megnevezés teljes mértékben helytálló, hiszen Tajvan hivatalos neve Kínai Köztársaság, amely a szárazföldi Kínai Népköztársaság mellett szintén magának követeli az egyetlen Kína létezésének nemzetközi elismerését.

A sziget földrajzi elhelyezkedése sokatmondó, hiszen az ázsiai-csendes-óceáni gazdasági térség középpontjában található. Nyugati szomszédja Kína, amely a világ második vezető gazdasági hatalma, északi szomszédja az Ázsia gazdasági motorjaként és a világ harmadik legnagyobb gazdasági hatalmaként számon tartott Japán, keleti szomszédja pedig az Egyesült Államok, a világ első számú gazdasága. Tajvan az ázsiai régió egyik közlekedési csomópontja, és egyben regionális logisztikai központ. Napjainkban a sziget feldolgozóipara, high-tech ágazata, félvezetőipara, valamint számítástechnikai vállalatai kiemelten keresettek a nemzetközi piacokon. A Business Risk Service 2012. decemberi riportja alapján Tajvan a 4. legkedveltebb befektetési célpont. Az International Institute for Management Development felmérése szerint 2012-ben az átfogó versenyképesség vonatkozásában a sziget az impozáns 7. helyezést érte el, kormányzati hatékonyság tekintetében pedig 5. a világ rangsorolásában.²⁴

A szakértői elemzések kimutatták, hogy a hidegháború végére Kína és Tajvan egyaránt rohamos léptekkel haladtak előre haditengerészeti és légvédelmi fegyvereik fejlesztésével. Amíg Kína legfőbb partnere ebben a tekintetben Oroszország, addig Tajvan fegyvereit az Egyesült Államoktól és Franciaországtól szerzi be. A szárazföldi Kína által már megvalósítási szakaszba léptetett elektronikai, légi és tengeri hadviselési képességével Kína hosszú időre harcképtelenné teheti Tajvant, így napok leforgása alatt akár el is foglalhatja a szigetet.

²² Laura Renner: The growing relationship between South Korea and China: Consequences for North Korea – Thesis. March 2006. <http://handle.dtic.mil/100.2/ADA445560> (Letöltés időpontja: 2015. 07. 05.)

²³ Erről részletesen: Pallos Judit: Az észak-koreai tömegpusztítófegyver-program története. Felderítő Szemle, 2014. március, XIII. évfolyam 1. szám. <http://www.kfh.hu/hu/letoltes/fsz/2014-1.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 06. 30.)

²⁴ Taiwan, Your Ideal Partner in Asia (March 2013). Report of the Department of Investment Services, Ministry of Economic Affairs (Taiwan).

Jelenleg azonban Peking még nem rendelkezik akkora nagyságú tengeri szállítókapa­cítással, amely egy eredményes támadás előfeltétele lehetne.²⁵

1949-ben a Kínai Birodalom fennhatóságáért a Csang Kaj-sek vezette Kuomintang és a Mao Ce-tung vezette kommunista párt között kitört polgárháború eredményeképpen Csang és pártja vereséget szenvedett, és kétmillió támogatójával (köztük a szellemi és üzleti elit tagjaival) és hadseregével Tajvan szigetére menekült, ahol megalapította a Kínai Köztársaságot. A Kuomintang Párt vezetése ezenkívül magával vitte a teljes nemzeti valutatartalékot és aranykészletet is. A szigeten a következő évtizedekben – egészen 1987-ig – statárium, azaz rendkívüli állapot volt érvényben. Csang Kaj-sek és kormánya a szigeten a politikában, a rendőrségben, az oktatásban és a médiában is átvette a vezetést.²⁶ A szárazföldön uralmát kiépítő kommunista párt fenntartotta a Tajvan fölötti fennhatóságának illúzióját, ugyanakkor a Kuomintang hivatalos programja is a két Kína egyesítésére tett esküt. Ambivalens helyzet alakult ki, hiszen habár Peking (a Kommunista Párt irányításával) és Tajpej (a Kuomintang irányításával) egyetért az „egy Kína” elvvel, közben azonban önmagukat tekintik Kína egyedüli legitím képviselőjének.

1951. szeptember 8-án aláírták a San Franciscó-i békeszerződést, amely kimondta a szövetséges erők és Japán közötti hadiállapot megszűnését. Az egyezmény területi kérdésekre is kitért, Japán elismerte Korea függetlenségét, és lemondott mindennemű területi jogáról és követeléséről Tajvanon, a Spratly-, a Paracel- és a Kuril-szigeteken egyaránt. Tajvanról a megállapodás azonban csak annyit állít, hogy Japán lemond a szigetről, viszont nem nyil­vánítja ki, hogy kinek a javára teszi ezt.²⁷

A Kuomintang erőske­zü politikájának és vezetésének köszönhetően sikerült Tajvant gazdaságilag felvirágoztatni, amiben a hátrahagyott kiváló japán infrastruktúra is jelentős szerepet játszott.

A szigeten a párt térnyerésének kezdetétől nagy hangsúlyt helyeztek az egész társadalom politikai átnevelésére, az emberek szívének és eszé­nek megnyerésére. A párt az oktatási rendszerbe is közvetlenül beavatkozott, a tananyagot is ő határozta meg. A japán tulajdon átvétele és a külföldi (főleg amerikai) segí­lyek révén az állami vagy­on egyre gyarapodott, a Kuomintang a mai napig a világ egyik leggazdagabb pártja.

Az 1972-es év fordulópont volt mindkét Kína életében, hiszen ekkor kötötte meg Washington és Peking a sanghaji megállapodást. A kiadott nyilatkozat elismeri a birodalmi kínai álláspontot, miszerint egy Kína létezik, amelynek Tajvan is szerves része.

Az Egyesült Államok fokozatos eltávolodása Tajvantól beindította a demokratikus ellenzék kibontakozását a szigeten. Az ellenzéki mozgalomból 1986-ban létrehozták a Demokratikus Haladó Pártot, egy évvel később pedig feloldották a rendkívüli állapotot. 1991-ben első alkalommal tajvani születésű személyt választottak a sziget elnökének Li Teng-huj személyében, aki a Kuomintangot képviselte, 2000-ben azonban a Demokratikus Haladó Párt vezetője, Csen Suj-pien nyerte meg az elnökválasztást.

²⁵ China. Taiwan Military Balance. <http://www.globalsecurity.org/military/ops/taiwan-balance.htm>. Tajvan fegyverkezéséről részletesen itt: Taiwan. <http://www.nti.org/country-profiles/taiwan/> (Letöltés időpontja: 2015. 07. 05.)

²⁶ Kővecses Lídia: A kétfejű sárkány. A Kínai Köztársaság és a Kínai Népköztársaság feszültségei. Budapest, 2005. http://elib.kkf.hu/edip/D_12058.pdf (Letöltés időpontja: 2015. 07. 05.)

²⁷ Mészáros Tamás: San Franciscó-i békeszerződés. http://www.grotius.hu/doc/pub/FHORXM/2010_137_meszaros_tamas_japan_bekeszerzodes.pdf (Letöltés időpontja: 2015. 07. 05.)

Tajvan nemzetközi pozíciójának alakulásában az Egyesült Államok játszotta a fő szerepet, amely a két Kína ügyében elfoglalt álláspontját hidegháborús érdekeinek megfelelően módosította.

1950-ben kitört a koreai háború, ami érthető módon felértékelte Tajvan stratégiai szerepét az amerikaiak számára. Tajvan mint különálló entitás ebben az időszakban a Szovjetunió számára is fontos volt, hiszen Moszkvából nézve biztosította az Egyesült Államok és Kína közötti távolságtartás fennmaradását. Peking tehát kénytelen volt tudomásul venni, hogy a szigetország „meghódítása” a távoli jövőbe csúszik, a koreai háború okán pedig Tajvan biztonsági helyzete váratlanul javult, csökkent a közvetlen külső fenyegetettsége.

A koreai háború után kiújultak az alacsony intenzitású harcok Kína és Tajvan között, 1954. december 2-án az Egyesült Államok és Tajvan kölcsönös védelmi szerződést kötött egymással. Ennek ellenére a két Kína között a harcok tovább folytatódtak.

Az 1970-es évek ismét fordulópontot jelentettek: az Egyesült Államok fokozatosan közeledett Kína felé, ezzel egyidejűleg pedig távolodott Tajvantól. Az amerikai orientáció változását az is elősegítette, hogy ebben az időszakban gyorsan romlani kezdett a kínai–szovjet viszony. Nixon 1972 februárjában Kínába látogatott, ahol a felek elfogadták a sanghaji megállapodást. Nixon azt is megígérte, hogy mihelyt a feszültségek a térségben csökkennek, fokozatosan kivonja az amerikai erőket Tajvanról. 1972. október 25-én pedig a Kínai Köztársaságot (Tajvant) kizárták az ENSZ összes intézményéből, helyébe a Kínai Népköztársaság lépett.

1979. április 10-én az amerikai és a kínai vezetők aláírták a Tajvanra vonatkozó megállapodást, amelyben az Egyesült Államok kijelentette, hogy megszakítja a diplomáciai kapcsolatát a Kínai Köztársasággal, felmondja a vele kötött kölcsönös védelmi szerződést, a maradék amerikai katonai erőket is kivonja a szigetről, a Tajvan–Kína-kérdés békés eszközökkel történő megoldását támogatja, de továbbra is szállít fegyvereket Tajpejnek, továbbra is fenntartja a kereskedelmi, kulturális és egyéb kapcsolatait a szigetországgal.

Kína hivatalos álláspontja szerint ismét fegyveres erővel fog fellépni Tajvan bekebelezésére, ha az alábbiak közül bármelyik esemény megvalósul:

1. Tajvan a függetlenség felé irányuló lépéseket tesz.
2. (Társadalmi) káosz tör ki a szigeten.
3. Külföldi hatalmak avatkoznak Tajvan ügyeibe.
4. Tajvani hatóságok tartósan elutasítják a tárgyalásokat az egyesülésről.
5. Tajvan nukleáris fegyver kifejlesztésébe fog.

Kína 1993 augusztusában kiadta a „Fehér Könyvet” az egyesülés kérdéséről, amely szerint Kína az „egy ország, két rendszer” elvét preferálja, de a tajpeji kormányt semmiképpen és soha nem fogadja el egyenlő félként. Tajvan viszont addig nem hajlandó elfogadni az „egy ország, két rendszer” elvét, amíg Kínában be nem indulnak a demokratizálódási folyamatok.

Napjainkban a csendes ellenállás és (érdekes módon) a lassú, ámde fokozatos közeledés egyszerre figyelhető meg e két ország között (bizonyos témákat – mint az egymás politikai rendszerének és a két Kína elvnek az elismerése – azonban kerülnek). Rendszeres repülőgép-járat létesült közöttük, megindult a kereskedelem és a kölcsönös tőkeberuházás, egymás diákjai tanulhatnak Kínában és Tajvanon.²⁸

²⁸ China-Taiwan relations – Big brother comes wooing. <http://www.economist.com/blogs/banyan/2014/07/china-taiwan-relations-0> (Letöltés időpontja: 2015. 07. 10.)

Az időszakos diplomáciai súrlódások ellenére Peking és Tajpej gazdasági együttműködése továbbra is szoros. 2001-ben mindkettlen csatlakozhattak a Kereskedelmi Világszervezethez. Ezen túlmenően mindkét ország bankárai, biztosítói és egyéb pénzügyi szakemberei szabadon tevékenykedhetnek Pekingben és Tajpejben egyaránt.

A 2008 óta ismét kormányon lévő Kuomintang Párt központi programjának részét képezi a szárazföldi Kínával fennálló kapcsolatok fejlesztése. A közeledés történelmi mérföldköve volt a 2010-ben tető alá hozott Gazdasági Együttműködési Keretegyezmény. Egyik Tajvan számára kiemelten fontos részszerződése szerint megvalósítandó cél a szolgáltatási szektor meghatározott szintű, kölcsönös liberalizálása és megnyitása.

TAJVAN BEFOLYÁSA A KOREAI-FÉLSZIGETEN

Mivel Észak-Korea abszolút függése a szárazföldi Kínától vitathatatlan, továbbá állami berendezkedése is ezzel az országgal mutat a leginkább rokoni vonásokat, nem is beszélve arról, hogy Tajvan nagyon elkötelezett az Egyesült Államok irányában, Tajpej és Phenjan között hivatalosan nincs kapcsolat.

A Koreai Köztársaság és a Kínai Köztársaság között azonban már több hasonlóság kimutatható. Mindkét állam létrejöttékor hosszú ideig autokratikus berendezkedésű volt, amelyben az állampolgároknak nem volt beleszólása a politikai folyamatokba, és amely jelentős mértékben támaszkodott a hadseregre és a politikai rendőrségre a rendszer fenntartása érdekében. Az Egyesült Államok és a Szovjetunió versengésével fémjelzett időszakban mindkét ország antikommunista katonai előőrsként funkcionált Ázsiában. A hidegháború végének közeledtével mindkét országban demokratizálódási folyamatok mentek végbe. További hasonlóság közöttük, hogy az erőskezü vezetés alatt mindkét ország gazdaságilag erősödni kezdett, és úgynevezett „ázsiai tigrissé” vált.

A múltban az autoriter rezsím mindkét országban szigorúan megtiltotta az állampolgároknak, hogy felvegyék a kapcsolatot a másik országban hátrahagyott családtagjaikkal, ismerőseikkel, továbbá az egyesülésről bármifajta nyílt eszmefuttatás szigorú büntetést vont maga után, az enyhülés időszakában viszont ebben a témakörben jelentős (bár eltérő) mértékben haladtak tovább. Amíg Dél-Koreában az egyesülést a kormánypárt és az ellenzék egyaránt támogatja, sőt kifejezetten a jövőben megvalósítandó célként kezeli, ez Tajvanon már bonyolultabb helyzetet eredményezett. A demokratizálódási folyamattal párhuzamosan ugyanis a szigetországban felerősödtek a nacionalista szölamok, amelynek keretében egyre többen egy szuverén, független Tajvan állam kikiáltása mellett érveltek. A függetlenedés propagálására jött létre a Demokratikus Haladó Párt, amely népszavazás útján szerette volna megvalósítani a szuverén és önálló Tajvan Köztársaságot. Napjainkban a függetlenség vagy egyesülés tisztázatlan kérdése jelenti a legnagyobb ideológiai törésvonalat a szigetországban.²⁹

Jelenleg Dél-Korea és Tajvan viszonyát leginkább a torokszorító versengés jellemzi, ami egyértelműen következik abból a tényből, hogy a gazdaságuk 70%-ban azonos iparágakból áll, és ebből adódóan szinte ugyanazokkal a termékekkel kereskednek a nemzetközi piacon. Ugyanakkor együttműködésük és az egymás felé irányuló kereskedelmük továbbra is virágzik, kapcsolatauk kiterjed a kulturális és turisztikai területekre is.

²⁹ Masahiro Wakabayashi: Democratization of the Taiwanese and Korean Political Regimes: A comparative Study. The Developing Economies XXXV-4 (December 1997). http://www.ide.go.jp/English/Publish/Periodicals/De/pdf/97_04_05.pdf (Letöltés időpontja: 2015. 07. 05.)

DEMOKRÁCIA TAJVANI MÓDRA – A DELIBERATÍV DEMOKRÁCIA

A deliberatív demokrácia Bohman és Elster magyarázata szerint olyan politikai folyamat, amelyben a hatalom birtoklásáért folytatott küzdelem az egymással versengő érdekcsoportok alkudozásain keresztül valósul meg. Az állampolgárok szerepe a demokratikus ellenőrzés során csupán a rendszeres időközönként megtartott szavazásra korlátozódik. A demokráciának ebben a fajtájában központi szerepet játszik a nyilvános vita a közjó megvalósulásának mikéntjéről alkotott eltérő elképzelésekről. A végső cél, hogy egy adott kérdésben konszenzus szülessen, amelyet mindenki elfogad és kötelező érvényűnek tekint. A résztvevők a nézeteikért és azok következményeiért felelősséget vállalnak, így teremtik meg a politikai közösséget.³⁰

Amikor 2000-ben a Demokratikus Haladó Párt vette át Tajvanon a kormányrudat, az intézményes változtatások között bevezette a deliberatív demokratikus struktúrákat, amelyeket a nyugat-európai országoktól lesett el. Nézőpontja szerint a demokráciának ez a fajtája tükrözi a leghívebben a jó kormányzás mechanizmusát. Amikor 2008-ban ismét a Nemzeti Párt vette át az ország irányítását, a deliberatív demokrácia központi szerepe megszűnt, ez már csak néhány kormányzati intézmény működési módjában figyelhető meg.³¹

ZÁRÓ- ÉS ÖSSZEFOGLALÓ GONDOLATOK

A Kínai Népköztársaság, a Kínai Köztársaság, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság és a Koreai Köztársaság összehasonlíthatósága szempontjának tekinthető, hogy kettő-kettő közülük nagyon hasonló állami berendezkedés szerint éli a mindennapjait, illetve, hogy régebben csak kettő létezett, lényegében csak két civilizációról, népről van szó: kínaiakról és koreaiakról. A történelem furcsa fintora azonban úgy hozta, hogy Kína és Tajvan esetében nagyrészt, a két Korea esetében pedig teljesen különálló entitásról beszélhetünk. Viszont mind a kínaiak, mind pedig a koreaiak tekintetében elképzelhető az ismételt egyesülés, amely mindegyik országban folyamatosan napirenden is van, még ha Tajvanon ezt csak a lakosság egy része támogatja. A jelenlegi állapotok azonban valószínűleg még hosszú távon változatlanok maradnak mindkét oldalon, hiszen annak drasztikus megváltoztatását az olyan külső nagyhatalmak, mint az Egyesült Államok, Japán és Oroszország sem hagyják beavatkozás nélkül. A Koreai-félsziget országai esetében pedig a helyzetet bonyolítja, hogy a két oldal teljesen másképp képzei el az egyesülést, amelyben egyik oldalról Kína, a másiktól pedig az Egyesült Államok biztosította az adott felet a támogatásáról. A helyzet sokféle külső és belső tényezőtől is függ, és egyik esetre sem találták még ki a régióban érdekeltéssel rendelkező összes állam által elfogadható megoldást. Ezért lehet kijelenteni, hogy nagy valószínűséggel a kínai–tajvani status quo adhatná a példát arra, hogy a gyakorlatban még egymással háborúban álló koreaiak ne akarják látványosan megbolygatni az immár évtizedek óta majdnem változatlan állapotot. Egy jelentős különbség azonban nyilvánvaló: amíg a két Kína és Dél-Korea egyaránt gazdaságilag virágzik, addig ez nem mondható el Észak-Koreáról. Ez az ország azon kevesek egyike a világon, amelyik külső támogatás, segélyek nélkül nagy valószínűséggel nem tudna fennmaradni, köszönhetően az elhibázott, zárkózott, önféjű gazdaságpolitikának, a hadsereg és a rezsím mindenhatóságának.

³⁰ James Bohman: *Deliberative Democracy: Essays on Reason and Politics*. MIT University Press, 1997.; Jon Elster: *Deliberative Democracy* – Cambridge, UK, Cambridge University Press, 1998.

³¹ Huang, Tong-yi – Hsieh, Chung-an: *Practicing Deliberative Democracy in Taiwan – Processes, Impacts and Challenges*. *Taiwan Journal of Democracy*, Volume 9, No. 2, 2013.

XXI. századi újítás ebben az országban a különleges gazdasági övezetek létrehozása, amely szintén a fennmaradást szolgálja, viszont jelentős függőséget eredményez a szomszédos hatalmaktól, Kínától és Dél-Koreától. A keszongi gazdasági övezet és az itt található ipari komplexum valóságos sikertörténet, még ha Észak-Korea néha be is zárja azt. Itt dél-koreai cégek dél-koreai keményvalutából szinte kizárólag észak-koreaiakat foglalkoztatnak. Nem véletlen, hogy az egyesülést támogató koreaiak a sikeres együttműködés és a lehetséges egyesülés szimbólumaként tekintenek erre az övezetre. A phenjani rezsim nagymértékben korlátozza a munkaerő szabad megválasztását ezeken a területeken, ez viszont a legtöbb esetben elriasztja, nem pedig vonzza a külföldi befektetőket, így a vezetés saját túlélését elsődlegesen szem előtt tartva igyekszik könnyíteni az itt alkalmazandó szabályokon.³²

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bohman, James: *Deliberative Democracy: Essays on Reason and Politics*. MIT University Press, 1997.
- China. Taiwan Military Balance. <http://www.globalsecurity.org/military/ops/taiwan-balance.htm>.
- Tajvan fegyverkezéséről részletesen itt: Taiwan. <http://www.nti.org/country-profiles/taiwan/>
- China-Taiwan relations – Big brother comes wooing. <http://www.economist.com/blogs/banyan/2014/07/china-taiwan-relations-0>
- Csoma Mózes: *Korea. Egy nemzet, két ország – közös gyökerektől*. Napvilág Kiadó, Budapest, 2013.
- Elster, Jon: *Deliberative Democracy*. Cambridge University Press, Cambridge, UK, 1998.
- Fehér Tibor: *A regionális integráció esélyei Kelet-Ázsiában*. Polgári Szemle, 2007. december, 3. évfolyam, 12. szám. http://www.polgariszemle.hu/?view=v_article&ID=238
- <http://www1.korea>
- <http://countrystudies.us/north-korea/60.htm>
- <http://www.foreignaffairs.com/articles/68136/park-geun-hye/a-new-kind-of-korea>
- <http://www.npr.org/2015/01/01/374310906/kim-jong-un-welcomes-talks-with-south-korea-in-new-years-day-speech>
- <http://www.origo.hu/nagyvilag/20001210kim.html> np.co.jp/pk/062nd_issue/98092410.htm#4.%20THE%20GUIDING%20PRINCIPLES%20OF%20THE%20JUCHE%20IDEA
- Huang, Tong-yi – Hsieh, Chung-an: *Practicing Deliberative Democracy in Taiwan – Processes, Impacts and Challenges*. Taiwan Journal of Democracy, Volume 9, No. 2, 2013.
- Jinwook, Choi: *Building a Unified Korea – Visions, Scenarios and Challenges*. Korea Institute for National Unification, 2011.
- <https://www.kinu.or.kr/upload/neoboard/DATA05/US-China%20Relations%20and%20Korean%20Unification.pdf>
- Kissinger, Henry: *Kínáról*. Antall József Tudásközpont, Budapest, 2014.
- Kövecses Lidia: *A kétfejű sárkány – a Kínai Köztársaság és a Kínai Népköztársaság feszültségei*. Budapest, 2005. http://elib.kkf.hu/edip/D_12058.pdf
- Kőhegyi Bence: *Résnyire nyitja az ajtókat a sztálinista diktatúra*. <http://www.napigazdasag.hu/cikk/34876/>

³² Kőhegyi Bence: *Résnyire nyitja az ajtókat a sztálinista diktatúra*. <http://www.napigazdasag.hu/cikk/34876/> (Letöltés időpontja: 2015. 07. 05.)

- Pearl Jinju: *The re-evaluation of the Sunshine Policy: Failure or Success?* <http://www.lse.ac.uk/IPA/images/Documents/PublicSphere/2014/7-Kwon-Sunshine.pdf>
- Mészáros Tamás: *San Franciscó-i békeszerződés*. http://www.grotius.hu/doc/pub/FHORXM/2010_137_meszaros_tamas_japan_bekeszerzodes.pdf
- Pallos Judit: Az észak-koreai tömegpusztítófegyver-program története. Felderítő Szemle, 2014. március, XIII. évfolyam 1. szám. <http://www.kfh.hu/hu/letoltes/fsz/2014-1.pdf>
- Park Ju-jin – Kim Yong-ho: *A Review of the China – North Korea Alliance*. http://www.koreafocus.or.kr/design3/essays/view.asp?volume_id=151&content_id=105360&category=G
- Park, Young Ho: *South and North Korea's Views on the Unification of the Korean Peninsula and Inter-Korean Relations*. <http://www.brookings.edu/~media/events/2014/1/21-korean-peninsula-unification/park-young-ho-paper.pdf>
- President Park Geun-hye's New Years Message to the Nation. [shttp://english1.president.go.kr/activity/speeches.php?srh%5Bboard_no%5D=24&srh%5Bview_mode%5D=detail&srh%5Bseq%5D=9041&srh%5Bdetail_no%5D=37](http://english1.president.go.kr/activity/speeches.php?srh%5Bboard_no%5D=24&srh%5Bview_mode%5D=detail&srh%5Bseq%5D=9041&srh%5Bdetail_no%5D=37)
- Renner, Laura: *The growing relationship between South Korea and China: Consequences for North Korea*. Thesis, March 2006. <http://handle.dtic.mil/100.2/ADA445560>
- South Korea US envoy Lipper well after knife attack. <http://www.bbc.com/news/world-asia-31743055>
- Taiwan, Your Ideal Partner in Asia (March 2013). Report of the Department of Investment Services, Ministry of Economic Affairs (Taiwan).
- Dr. Torzsa István: *Az észak-koreai nukleáris program és annak hatása Északkelet-Ázsia biztonságára*. Doktori disszertáció. ELTE BTK, Budapest, 2006. <http://doktori.btk.elte.hu/hist/torzsa/disszert.pdf>
- Yang Sung Chul: *South Korea's Sunshine Policy: Progress and Predicaments*. <http://dl.tufts.edu/catalog/tufts:UP149.001.00049.00006>
- Yun Byung-se: *Park Geun-hye's Trustpolitik: A new Framework for South Korea's Foreign Policy*. <http://www.globalasia.org/issue/the-politics-of-trust/>
- Wang, Fei-Ling: *Status Quo reassessed – China's shifting views on Korean Unification*. <https://www.kinu.or.kr/upload/neoboard/DATA05/US-China%20Relations%20and%20Korean%20Unification.pdf>
- Wakabayashi, Masahiro: *Democratization of the Taiwanese and Korean Political Regimes: A comparative Study*. The Developing Economies XXXV-4 (December 1997). http://www.ide.go.jp/English/Publish/Periodicals/De/pdf/97_04_05.pdf